

Interview with Marie Sendreiova

June 17, 1997

Marie Sendreiova
June 17, 1997

2

Question: Paní Sendreiová začínáme, tak buďte tak laskava představte se a řekněte, kde jste se a kdy jste se narodila, a pak pokračujte o svém dětství.

Answer: No. Já jsem se narodila v jižním _____ 16.12.29. No. A bydlela jsem v Mezově, a pak jsme šli na návštěvu v Košicích. Tam jsme byli 14 dní v Košicích v Mezově.

Q: To jste byli - -

A: Čili v Košicích mám říct, abych se nepletla, v Košicích. No. A pak jsme chtěli po těch 14 dní domu, no, a brzy ráno přišli Maďaři, bouchali nám na dveře, že deme jako na práci.

Q: Vraťte se ještě kousek zpátky, do svého dětství. Vyprávějte, jak jste žili, s babičkou jak jste žila.

A: No, tak jsme bydleli v Mezově. No, babička byla vdova, moje maminka zemřela při mně, při porodu. No tak do školy jsem nechodila, protože babička byla sama, chodila po lidech dělat. No, já jsem se chtěla snažit taky, abysem mohla jít trochu pomoci. Tak jsme pomáhaly po lidech. Někedy nám dávali peníze, někedy nám dávali živobytí, aby sme se mohly nějak žít. A s tím jsme se právě takto snažili, aby sme měly co jíst. No a pak jsme chodily na malinách, na borůvkách jsme chodily, do lesa. No a takto jsme si penízky skládaly, aby sme mohly být živý jako. No to víte, bez chlapa, když byla babička no - -

Q: Měla co dělat.

A: Měla co dělat. No a tatínek byl ještě živ, protože pak si tatínek vzal jinou ženskou. No pak už měl zas jiný starosti, protože měl osm dětí, tak vo mě se tak nemoh

Marie Sendreiova
June 17, 1997

3

starat a nemohla jsem k němu jít taky, protože to nebylo to vono, co bylo s babičkou. Protože za babičku nedržela, ale za maminku jsem jí držela právě.

Takže vona byla tak šťastná, že mě má a já byla ještě víc ráda, že jí mám také.

Q: Takže přesto, že jste neměla maminku, takže jste měla docela šťastné dětství?

A: Dětství, ano no. No tak, někedy to víte, to dříví tak nebylo, jak v dnešní době, člověk má to voblečení jak se patří. No a když jsme chodily dělat, tak vždycky babička žebřala na nějaký šatičky, botičky, aby sem mohla mít. No a pak v zimě to taky. Už na léto jsme si skládaly, aby sme mohly mít nějaký penízky, nějaké jídlo, tak jsme se staraly, jak jsme mohly, no. No a pak - - Táta mně v životě nedal ani korunu, řeknu vám pravdu, že ne. Von třeba by moh, ale nemoh kvůli manželce. Protože manželka, neměla mě ráda. Protože měla své děti ráda. Víte? No.

Q: Paní Sendreiová, kde jste bydlely? Měly jste domek nebo - -

A: Jo, jo, jo, měly jsme, no. Babička měla. I zahrádku měla. Pěknej domek měla, no, veliký měla, právě, no. No, ale pak když, pak nás, když jsme vodcházely pryč, no tak nám to Němci právě všechno rozbouraly.

Q: Když jste byla dítě ještě, u babičky jste žila, setkala jste se v té době s nějakým, nějakým protiromským vystoupením, že by někdo se na vás zlobil nebo - -

A: Ne, ne, ne, ne. My jsme se drželi vždycky společně. Všude. Nemůžu říct, aby se hádalo nebo co, když jeden neměl, každý věděl druhému pomoc. Aby měl něco, měli, víte, tak to si můžu pamatovat ještě dobře, protože jsem měla už, jak dospělá, řeknu pravdu, že jsem byla pracovitá holčička, snažila jsem se, no ale vždycky když to tak, voni neměli nebo my jsme neměli, jeden druhý u jsme pomáhali. Ale hádání, alebo nějaký ublížení, tak to ne. To si nemůžu pamatovat, aby

tohleto někdo udělal. Tam nikdo nic. Každý jsme se drželi, jako pořádný lidi, no.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

4

No, to už pak vám může říct, že jsme šli do Košic. Vite?

A: Ano. _____

Q: No tak babička říkala, jako že by se šla podívat na ségru do Košic. Tak jsme tam šly se do Košic se podívat. Byly jsme tam 14 dní. Byly jsme 14 v Košicích a po těch 14 dnů jsme chtěly jít domu, ale už jsme se nemohly dostat už domu, protože brzy ráno už začali tou chtat ty esenbáci na dveře. To byli ti Maďaři právě, no, že deme jako na práci. No a když jsme si chtěly něco vzít sebou, nějaký voblečení, že né, aby sme si nevzaly, protože voni nám tam něco dají a že se vrátíme domu. Ale pravda to nebylo.

A: A to jste šli - - To vzali i tu rodinu u které jste byly na návštěvě?

Q: Všichni, všichni, co byli všichni rómové, všichni brali. Jo. No ale židi taky. Já vám řeknu pravdu, židi taky. No, pak nás vodvezli dolu, to jsme museli do řady, a tak nás vezli esenbáci až dolu v Košicích.

A: Autem?

Q: Ne, pěšky, do tý vojenský kasárny. No, do těch vojenskejch kasárnách, no a když jsme tam šli, tak už tam byla sláma, a protože už - - Já si myslím, že tam bylo už víc lidí, plno slámy, tak jsme si tam seděli a ráno ve čtyři hodiny už stály vagóny. Stály vagóni, tam nás házeli do vagónů, všichni. To byli esenbáci s těma psama, aby nemoh žádný utikat, tak nás vodvezli pak do toho Terezína.

Q: A to jste jeli otevřenými nákladními vozy nebo osobními?

A: Normálníma vagonama.

Q: Normálníma vagonama. Normálníma vagonama, tam nás házeli dovnitř a tam jsme právě šli, no. No když jsme potom šli do těch vagónach, tak někde v těch větších městách zastavili, házeli nám tam dovnitř slámy a chleba, no, a hodně židi

Marie Sendreiova
June 17, 1997

5

s náma byli. Abych vám řekla pravdu, hodně lidi židi tam byli. No, ale některý úplně až cvokatěli. Já vám řeknu pravdu, furt říkali - -, maďarsky začali mluvit, jo, protože hodně _____ nechali _____ se vrátíme zpátky nebo ne. A _____ já si pomatuju dobře, že tam byla taková malá dírka, že jsme museli na tu malou stranu jít. A nebo na tu velku, když jsme museli jsme. No. No já vám řeknu pravdu, že hodně židi žensky umíraly, protože tam my jsme byly jenom ženský s dětma.

Q: A to mluvíte, že - - Zatím jste ještě ve vlaku? Mluvíte o vlaku?

A: Ano, ano. v tich vagónach, v tich vagónach, no. Jak jsme šly v těch vagónach. Protože voni nám nezastavili, aby sme šly jako na záchod, aleboco, tak jsme musely tam, no. No když nás pak vodvezly do toho Terezín, to jsme myslim šly skoro tak tejden. Z Košic - -

Q: To jste byli na cestě?

A: No. Z Košic až do Terezína. No protože si pamatuju taky furt ty stromy, víte? No, ty stromy. No pak jsme vystúpili na nádraží a hudba už tam stála. No, hudba tam stála a začali hrát. Tak jsme šli právě, pěšky do Terezína sme šli až z nádraží.

Q: To jste museli přijet na nádraží do Bohušovic, protože v Terezíně nádraží nebylo.

A: To už si nepamatuju, víte? To si nepamatujem. Vim, že jsme vystupovali a šli jsme pěšky a hudba s náma. No. No to víte, některý po tý cestě už nemohli. Někedy spadli. Jo, nechávali tam a když říkali, aby vstávali, nemohli, tak zastřelili do nich, nechávali to tam. No a pak jsme se dostali do toho Terezína. Viděli jsme už tu bránu, jo, no a tak jsme šli tam, no, každým tam dávali už na tý bloky, jak se říká.

Q: Vy jste byli na malé pevnosti, ano?

A: No já si myslim, že to byla pevnost ňáká, no a tam právě, když nás tam dali, tak jsme chodili pak už na práci, dělali jsme ve výkopách, no, a chlapi tahali na těch

Marie Sendreiova
June 17, 1997

6

řemenách vod nouhou a tahali právě - - házeli do tý jámy, jo, a ženský zase právě zavazovaly. A voni na nás právě stáli tam jako ty vojáci, jo, stáli, aby sme to dělali pořádně, a tak to, no.

Q: Tak vy jste bydleli - - Kde jste byli ubytovaný? To byly nějaký palandy nebo jak to tam vypadalo?

A: No to bylo, dóle, nahoře a třetí, no, a my jsme ležely s babičkou na tom třetím.

Q: Babička taky chodila ještě na práci?

A: Ano, taky chodila právě na tu práci. Já jsem ležela na 13. To si pamatuju. Na 13 jsem ležela.

Q: Paní Sendreiová, zkuste si vzpomenou a popsat, jak probíhal jeden takový den od rána až do večera na na té malé pevnosti.

A: No tak jsme právě museli vstávat _____ to už museli sme vstávat, to, museli sme jít ven, vstávali jsem do řady, počítali lidi, který scházejí, který ne, no, no a pak sme se rozešli, no, rozešli sme se, no už ná pak říkali, jako že deme jako na práci. No tak nás tam vezli. Na tu práci, na těch výkopách, no tam sme kopávali právě, dělali sme tam, no, no a zas pak museli sme přijít zpátky domů. Jo. No dostali sme žběračkou řípu s bramborama, no, a zas pak sme museli na ten blok, jo, unavený, ztrápený, no a pak zas brzy ráno to znova tak, to furt do kolečka to bylo.

Q: Bylo vám 13 roků - -

A: 13 roků mně bylo.

Q: Bylo tam ještě nějaké jiné dítě, tak staré jako vy?

A: Byly, ano. Byly, byly, no. Když voni _____, která uměla dělat, jo, protože babička mě nechtěla nechat samotnou vždycky, ona říkala vždycky, radči řekni, že umíš

Marie Sendreiova

7

June 17, 1997

pracovat, aby si byla při mně. Aby nás nedali zvlášť někde, jo? Takže já jsem se snažila. Já vám řeknu pravdu, že sem kolikrát viděla, že někdo nemoh, třeba starší ženská, která tam byla, že já vzala třeba ten krumpáč a začala sem kopat, jo? Eště sem vyhazovala. A jedna gestapačka tam byla a vona uměla i česky. Česky tam - - česky mluvila se mnou. A vona říkala: „Nehoň se tak. Seš ještě malá, _____

Q: Měli jste hlad?

A: Jéžišmarja, to sme dostali jednou denně.

Q: Jednou denně jídlo jenom jste dostali?

A: Jenom jedno denně jsme dostávali. A jinak v neděli sme akorát dostávali kousek chleba. To byl chleba _____ tak, kdyby to byl tak to silnější z toho půlku, že moh to podívat se přes to, to sme dostali kolečko salám, kousek margarínu, tak na to sme čekali nejvíc, když byl neděle, aby sme se najedli právě.

Q: A přes týden jste chleba nedostali?

A: Nedostali, tam sme nedostali, vůbec ne. Akorát v neděli sme dostali. Jenom tu řípu s bramborama se šlupkou, no, to sme dostávali. To je pravda, ale takto, jedině v neděli sme dostávali.

Q: Na tom bloku, byli tam taky ňáci vedoucí z řad těch vězňů?

A: Byli, byli, byli, ano.

Q: Jak se chovali k vám?

A: No to víte, no, jak se chovali. Moc dobře ne. Dobře se - - Dobře nám nedělali.

Museli -- Museli, kdyby nechtěli něco nadávat nebo taklencto, že jo, no. No a pak ještě by vám něco řekla, že pak nás vypalovali. Víte? V Terezíně.

Q: Jak vypalovali? Nerozumim.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

8

A: Do dělohy tady tohento.

Q: V Terezíně?

A: V Terezíně, ano.

Q: Na náky marodce nebo kde to bylo?

A: Ne to byla - - To byla právě jako ošetřovna.

Q: Ano.

A: Tam byla jako ošetř - - To byla zrovna jeden, na 13 sem ležela, na tu stranu zrovna. To si pamatuju dobře. To sem se na to byla i podívat. Víte?

Q: A vy ste taky tomu - -

A: Ano. Taky, no. No, takže nás vypalovali do dělohy. Voni měli právě takový jako vaříč alebo co to bylo. Víte? No ty jehlice tam dávali, právě úplně to - - tak to nás vypalovali. Do tý dělohy. No, ale každýho. Každou žensku to dělali. No. Udělali.

Q: Byli ste pohromadě i - - Jenom Romové, anebo ste byli dohromady s těmi všemi ostatními vězni?

A: Heleďte, voni tam pravdě byli, jak židi, jak romové tam byli.

Q: Češi tam nebyli? Češky?

A: No, češi ne. Češi ne. Češi s náma nebyli. Akorát ti židi a romové tam byli. No, to se pamatuju dobře, že to byl ten lág, co byla ta 13, tak to bylo na jednu stranu postele, na druhý straně postele, a to všecko bylo tak široký místo. Tak já vim, že romové všechny byli na tu jednu stranu, na těch půlkách a na těch půlkách byli židi. Jako, no. Takže to sme chodili všichni do práce.

Q: Dostali jste tam nákej oděv trestaneckej nebo ste byli ve svých šatech, ve kterých ste přijeli?

Marie Sendreiova
June 17, 1997

9

A: Ne, ne, ne. To když jsme tam šli, tak nám to všechno vzali, vostřihali nás jako, vostřihali nás, no a dávali nám právě ty průžkový šaty jak jsou. Víte. Ty širší no. A to sme měli _____. _____ číslo sme měli dopředu, vite. No, to sme měli, no a podle toho právě, podle toho čísla voni věděli, který utečou, který neutečou, aby věděli, jak to je, no, tak to si eště pamatuju dobře právě tohle to.

Q: Když ste chodili na tu práci, to jste chodili mimo ten objekt, té malé pevnosti?

A: No to sme šli právě ven. Víte? No tam dělali právě ty výkopy, no, dělali sme ty výkopy a chlapi tahali právě a voni házeli právě do tý, jak se to říká, no, do tý jáma, kde sme kopali, víte, tak to se tam házelo a my to zahrabaly zas. S hlinou, no. Sme dělali.

Q: Něaké potrubí se tam asi kladlo, nebo něco takovýho.

A: No, tak nějak, no.

Q: Tak že vy ste se i s muži mohli sejít na té - - u té práce.

A: Ne, ne. Jenom akorát co voni zato, nesměli vůbec s náma mluvit. Ani my jsme nesměly, ani voni. Nikdo. Nesměli sme, ne. Voni dělali, ale ti vojáci, ty gestapáci tam byli a býkovce měli právě sebou, no, takže sme nesměli mluvit ani slovo sme nesměli promluvit, no, tak voni - - tak to to dělali, že voni tahali a my jsem házely právě do toho, no, a když sme skončili, no, tak zas sme pak šli už zas domu, zas do řady, počítali nás, kolik sme, kolik ne, to tak zas zpátky na ten pokojík, no a pak sme zas stáli frontu na ten voběd, no najedli sme se klidně, no, víte, špinaví, neudělaný, nepřipravený, no.

Q: A byla tam nějaká možnost se mýt? Něaká sprcha nebo nějaký korýtko nebo mohli ste se trochu umýt?

Marie Sendreiova
June 17, 1997

10

A: No já vám řeknu pravdu, co si pamatuju, tam ne. Neměli sme. Akorát, víte, kdy jsem se mohla, že když už, já nevím jestli to bylo v Terezíně nebo ne, jak je ty malinký komůrky, oni právě říkaly, že kedy měli útěky, tak že právě do tých komůrky hodili a už se nevrátili. To jak sem slyšela, tak vám to říkám, to samý, protože si nemůžu vymýšlet. No, tak že sme tam chodily uklízet. Víte? Někedy. No tak právě zas dole níž, jak to je po tý cestičce, tak tam právě, že sekali hlavy a zas u tý zdi jak je, tam, že stříleli. To víte, žensky sme si takto - - někerá už starší ženský mluvily, no tak, že si to pamatuju. No tak právě, že když to tam sekali, ty hlavy, tak právě ta voda tam ještě tekla. No, to byla krvavá také, no, ale dneska - - ted'ka jsem byla v lázních, tak tam právě ženský šly zrovna na ten zájezd tam. Tak sem se přihlásila, no tak sem se právě prošla, koukala sem, no, ale už ta voda tam neteče.

Q: A poznala ste to místo, kde vy ste bydlela?

A: Poznala. To sem hned šla tam první. Někej doktor s náma šel a von říkal: „Pani, kam dete?“, nechtěla jsem říct, že - -, voni by mě tam nepustili, protože jedna paní tam vešla, že by se dělalo špatně. A já jsem byla takový paličatá, že sem tam šla, zrovna na tu 13, jo, no a já jsem ležela právě nohóře. To je mně ted' do breku.

Q: A ze zdravotního hlediska. Babička i vy jste to přečkali celkem ve zdraví?

Nemuseli jste někdy na tu marodku? Na tu ošetřovnu?

A: Akorát tam byla její sestra, víte, že měla tyfus, protože hned taky ta ošetřovna, tak tam byla ta nemocnice taková, že kdo měl tyfus, víte, takže to tam vodváželi právě. No do tý nemocnice, ale už se nevrátila. A to zrovna, to bylo v neděli, stáli sme venku, seděli sme si, víte, no a babička jí poznala, už byla svlíknutá, nahá,

jak jí dali na ty, na ty vozíčky. Jak jí dali na tý vozíčky, tak vona říká: „No, naše
_____ už

Marie Sendreiova
June 17, 1997

11

umřela. „ Takže ji vodvezli. Někam to vodváželi, ale kam, to já vám taky nemůžu říct.

No.

Q: Jak jste tady byly dlouho? Na té malé pevnosti?

A: No, abych vám řekla, pravdu tak, přes půl roku nebo tak nějak sem tam určitě
byla.

Q: Nevíte, když vás odváželi z těch Košic, nevíte, to bylo na jaře, na podzim, nevíte,
v kterou dobu?

A: V létě to bylo. V létě to bylo, krásné teplůčko bylo. No, to, že nepamatuji si kterej
den, víte, no. No, vim, že bylo teplo, hezky bylo, to určitě bylo tak květen, červen,
to muselo bejt tak, no, protože sme tam právě, tehdy nás tam vodvezli právě do
toho Terezína.

Q: A jak k tomu přišlo, že vás potom odvezli zase eště dál? Někam jinam.

A: No, no právě pak už, když sme tam byli, no tak já nevím, že - - tak třeba já si tak
myslim, víte, že třeba voni když věděli, že už třeba přicházejí vysvobodit, víte,
třeba, tak rychle, rychle s těm vagonama a vodváželi dál a dál, jo.

Q: Takže říkáte, že jste tam byla asi půl roku, takže to znamená, že by někdy v zimě
potom vás vodvezli do toho dalšího tábora.

A: No to už bylo, ano bylo tak. No a právě to nás vodvezli, dávali nám chleba, jo,
dávali nám chleba a kousek salámu, no a s tím - - a pak nás zase dávali do tých
vagonách a šli sme dál, no.

Q: A kam ste se dostala potom?

A: V Rábeshbriku (ph.), v Rábeshbriku (ph.) sme se dostali.

Q: Pořád ste byla pohromadě s babičkou?

Marie Sendreiova
June 17, 1997

12

A: S babičkou, no, v Rábeshbriku (ph.), ale pak už v Rábeshbriku (ph.) mně tam zemřela. Tam už pak zemřela.

Q: A to vás jelo z toho Terezína do Rábeshbriku (ph.) velká skupina? Byli ste zase vlak? Byli zase vlak?

A: Zas byly vagóny.

Q: Zas vagóny.

A: Vagónama, no. To sme šli právě pěšky, až na nádraží, zas s hudbou, víte, no, a tak nás za vezli do těch vagónach. No a když sme už byli na místě, zas nás stříhali, no, kdo měl náušničky, alebo něco takovýho vzali, třeba zlato zvlášť, stříbro zvlášť, obyčejný zvlášť, no a vlasy také stříhali, no, a pak nás hodili do koupelny. Tak to sme byli rádi, že nás hodily do koupelny, aspoň, že sme se trošku umyli. No.

Q: V tom Rábeshbriku (ph.) bylo to pro vás lepší než tady v tom Terezíně?

A: No, abych vám řekla pravdu, tam bylo hůř.

Q: Horší?

A: Horší tam bylo. Tam už bylo horší taky, protože voni když už volali célapel (ph.), někdo se tlačil nebo co, tak to tak už mlátili, víte, s těma býkovcema, a tak, no, a pak už sme tam byli tak na podzim, na podzim sme tam byli, už padalo sních, so pamatuju, že padalo sních a chodili sme také dělat.

Q: A co ste tam dělali?

A: Taky sme to dělali.

Q: Taky stejnou práci, kopali ste někde.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

13

A: Tu stejnou práci, tu stejnou práci, ale že sme si tak - - nechodili sme den co cen v létě, víte, protože pak už tam spálili taky hodně, víte. Do těch komorách spálili.

Q: Lidi tam pálili v komorách?

A: No, myslim, že jo, protože už pak nechodili sme jako tady v Terezíně. Víte? No, že to už byla zima, tak já nevim alebo já si to už nemůžu už tak představovat.

Q: A když jste přijeli do do Rabensbriku (ph.), tak vás nechali – nechali vás tu celou skupinu pohromadě, anebo vás rozdělili do těch bloků?

A: Ano, rozdělili nás, ano. Počítali lidi, kolik sme lidi, víte, no, každého pak dávali zvlášť. No, ale z Košic co byli, víte, právě ty romové, tak právě chtěli sme všichni být pohromadě, víte, tak už každý sme setlačili k sobě. No, že sme šli spolu všichni. No, ale tam právě hodně z Košic, tam zůstali, právě.

Q: Tam zemřeli, ano?

A: Tam zemřeli právě, no. No, pak sme stávali frontu na voběd a gestapačka babičku vuhodila právě přes hlavu právě s tím býkovcem, víte. No, už pak nemohla, tak pořáda stonala, no a to, no, tak nějak to pak vydržela a ke konci už, když nás zas vodvezli pryč, vite, tak tedy zůstala tam, a já sem tam zůstala na tu cimru, všichni byli počítaný, no, a teď sme jim scházela eště já a babička, tak se ta gestapačka vrátila - - taky byla taková hodná byla zas, nemůžu říct, všichni nebyli stejný, ja se řekne, no, přišla, vona na mě říkala: „ Holčičko, pod', už tvoje babička zůstane tady, protože vona už nebude žít., No a já sem sedla, sedla sem si při ní a brečela. A když sme šli tak s tranportem, tak dávali zas chleba, to víte jak, dávali a vona ten chleba měla takto položenaj a už nemluvila vůbec. Nemluvila, akorát

mně podala ten chleba, že aby sem si na cestu vzala ten chleba, no, tak ta gestapačka pak mě vodvezla zas zpátky, vite.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

14

Q: Někdo se tam vo vás potom staral, někdo z těcho okolních, někdo z těch košických?

A: No protože sme byli už společně, vite, hodně ženský, ty starší tam zůstávaly a ty mladý, právě, že sme se pak vrátili. Vite, tak to no. Že sme byli pořád společně. Byli sme společně.

Q: Takže se trošku o vás starali, nemusela ste se úplně všechno - -

A: Bát, že sem se tak nebála, že sem byla s nima právě, no, každý mi - - každá mi říkala: „I na práci když deme, nevodcházej nikam, neutikej, buď na jednom místě, aby sme se mohli dostat - - vidíš, jak se to dělá.“ Tak sme právě zůstávali na jednom místě a společně sme zas šli zpátky do tý, do tý lágru zas.

Q: A jak dlouho ste v tom Rábensbriku (ph.) zůstali as - - přibližně?

A: No to sem tam byla skoro rok, tam sem byla nejdýl. No, skoro rok sme tam byli, byli sme tam, a pak zas – už to tam nebylo jako tady v tom Terezíně, tam hodně nadřeli, no, ale takto chodili sme, ale ne tak jako už tady sme chodili. No akorát, že s tím jídlem to bylo bídně, no, no to vite, kolikrát sme šli na práci, našli sme mrkev. Člověk to ani neutřel tu mrkem, člo věk se najed tů mrkev, kolikrát sme našli kost, kousek masa na tom, jedli sme to, no, tak člověk, jak moh tak vydržel. Kdo moh, tak vydržel. A kedy nemoh, tak člověk šel, vite, no, tak tam sem byla, že sem byla nejmíc, tam v tom Rábensbriku (ph.).

Q: Tam ste byla nejdéle.

A: Ano. Tam sem byla nejdýl. No a pak nás vodvezli zas, zas tranportem tam zas do toho Buchenvaldu.

Q: Tak ten Rábensbrik (ph.) to byly - - tam byly většinou ženy, že jo?

A: Ženy, ano, tam sme byly ženy, no, ale muži tam byli taky - -

Marie Sendreiova
June 17, 1997

15

Q: Taky tam byli.

A:, Jenže ty byli zvlášť - -

Q: Ale ne tolik.

A: A my sme byly ženský taky a děti tak zvlášť.

Q: Byli tam děti taky?

A: Děti také. Voni říkali, že pro ty děti dělali dobře, no, že jako, že měli školu, že divadlo hráli, lebo co, ale já to neviděla. Já nemůžu říct, že je to pravda, lebo není pravda. Člověk to neviděl, lebo tam ste se nemohli dostat, akorát na tu práci a zpátky zas do tý lágru. A my sme nemohli ani ven. Akorát, řekněmě na ten haj --, no, na záchod.

Q: Kolik vás asi bydlelo pohromadě v jedný místnosti?

A: Jo, hodně, hodně sme byli. To sme byli, my co sme leželi nahoře, to bylo na tý straně, na tý straně pod nohama, to sme byli takový 12 lidí nahoře. No to sme byli hodně, hodně sme tam byli.

Q: Měli jste deku nějakou?

A: No měli sme, no ale nějaký roztrhaný, všivavý, abych vám řekla pravdu. To víte, kedy vodešli, zas to nechávali, tak vám to dali, no ale spali ste na tý podlahy jenom akorát. Tam bylo trochu slámy a nic jinýho tam nebylo, tak to. Pak v zimě mně právě ukradli, mně to řekla babička: „Zavaž si ty - -,“, no jak se to jmenuje, no ty dřeváky, „vokolo krku, aby ti někdo neukrad!“, V zimě to bylo, lebo to počítali každej den celapel (ph.) venku. Počítali lidi. No takže sem si to udělala, dala sem si to pod hlavu - - a já musela tvrdě spát, alebo co, tak mně to ukradli. No teďkon

gestapačka přišla a začala: „Célapel, célapel!„ No a teďkon hledám boty, ty dřeváky, dřeváky tam nebyly vůbec. No tak sem jí řekla, jako že: „ Schuhe nichts...“

Marie Sendreiova
June 17, 1997

16

jako že nemá, a to, že jí to nevadí, že musím jít jako, tak sem tam stála, řeknu vám pravdu bosa ve sněhu. To si pamatuju. A babička měla nějakú halenku na sobě, víte, tak to roztrhala tu halenku, a tam mě motala pod nohami. No. No, a pak na druhý den pak mně dali ty dřeváky. Lebo viděli, že sem byla jako na boso, tak mně dali ty dřeváky. No jináč, jináč sme chodili furt célapel (ph.), do práce, na to jídlo sme chodili právě, že nám dávali, no, tu řípu s bramborama, no a takto na dříví.

Q: No a měli ste stále, ty šaty co ste měli, dostali na té - - v tom Terezíně? Nebo ste tady dostaly nějaké jiné? V tom Rábenskricku (ph.)?

A: No to nám pak sundali a dali nám zas jiný. No, dali ná jiný zas. Protože, když sme transportem šli, tak právě voni nám to vzali, dali nám jako mýdlo, alebo co to bylo. To jenom akorát tak, tak. To víte to bylo, to bylo ani, jako papírový, ty ručníky. No takže samozřejmě sem rádi byli aspoň po tý vodě, aspoň po tých sprchách, že sme trošku, že sme se spláchli. No to nás stříhali tak tam, chlapi stříhali ženy a ženský chlapy.

Q: Vzájemně ste se stříhali?

A: No to jenom dospělí, já ne protože já byla jako dětsko ještě tak to, no navzájem takto stříhávali, no, ale to víte, to ani člověkovi do hlavy nešlo, protože člověk už byl zvyklej na to, když už viděli, co se dělá co ne.

Q: A úplně ste dohola byli ostříhaní?

A: Dohola, dohola sme byli, no. Dohola, no. A když sme chodili na tu práci, tak nám dávali takový šátky puntikovaný,, nám dávali, aby sme si mohli zavázat okolo hlavy, no.

Q: Řikáte, že potom, už asi po tom roce, že ste se, že vás převezli do Buchenvaldu.

A: No, no, no, no, no.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

17

Q: Povídejte o tom. Jednak i o té cestě a jednak co vás tam čekalo?

A: No tak, když nás pak vodvezli tam zas, no, taky tam tranportem sme šli, no, už nás čekali jako na nádraží s hudbou, vesele aby sme byli, no, tak nás vodvezli tam také, no a, řeknu vám pravdu, že tam už sem byla právě moc, moc nemocná, protože sem dostala tyfus. Víte? No, tak že sem byla nemocná právě, chodili sme taky tak do práce, ale že pak sem měla vysoký horečky sem měla, měla sem vysoký horečky, no takže právě ten gestapák, alebo ta gestapačka hlásila, že jako, že jako sem nemocná, a to, takže mě nechali aspoň týden na odpočinku. Dokud sem se z toho vyšla jako ven.

<http://collections.ushmm.org>
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Marie Sendreiova
June 17, 1997

18

Q: Paní Sendreiová využijeme toho přerušení a vrátíme se k některým věcem, který jsme plně nevyčerpaly. Jednak se vás chci zeptat, vy jste říkala, že jste měla bratra. Řekněte něco o něm.

A: Ano. Jemu bylo myslim 18 nebo 19, tak do 20, to už si nepamatuju už kolik, ale pamatuju si ho dobře. Von byl muzikant, hrál na cimbál. Hrál, no, no babička vod něho měla strašnou radost, no a byl Maďar, doktor a hodně dobrej doktor, von ho právě léčil, no, přišel se na něho podívat eště, přišel se na něho podívat a von mu říkal maďarsky: „Elemír, hod'vanekeť (ph.)?“, Jak ti je? A von říkal: „No, eště mi je dobře.“ No a von se ptal právě, kdo hraje jako v tom sále, víte. No a voni říkali: „No, hraje tam za tebe inej.“ Tak by se ráčil podívat na něho, že jak to tam hrajú a to. A doktor mu říkal: „Elemír, ty nemůžeš, protože už, hodně si nemocný.“ No, von mu nechtěl říct, jako že umírá. Víte? No, takže, tolik, tolik, že se voblíknul, voblečel, voblíknul a dali ho do auta a šel tam se podívat. No. No von říkal jako že eště by chtěl hrát. Tak hrál, hrál dokud' moh. Víte? No doktor na něm už poznal jako že už nemůže, tak říkal: „Elemír, už seš unavený, musíš jít domu.“ Tak přišel domu a trvalo tak ani hodinu a zemřel.

Q: A co mu bylo bratrovi?

A: Von měl tubera. Měl tuberu právě. No.

Q: A to jste ještě bydleli doma?

A: Doma, ano.

Q: S mamin (přeřeknutí) s tatínkem.

A: Ano, ano. No tak právě, přivezli ho ještě domu a za hodinku pak umřel. No.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

19

Q: A pak se chci ještě vrátit k tomu, když vás tehdy v těch Košicích, ty byly tehdy pod Maďarskem, že jo ty Košice?

A: No, no, no, bylo to Maďarsko.

Q: V kterým roce to bylo?

A: No si tak nepamatuju.

Q: 1942, když vám bylo 13, říkáte, že vám bylo 13 roků.

A: 13 roků, ano, 13.

Q: Narodila jste se 29.

A: 29 no.

Q: Pak to bylo v roce 42.

A: (pousmání) Vy si pamatuje.

Q: A potom by nás ještě zajímalo, jak ste mluvila, v tom Terezíně, že jste chodili na tu ošetřovnu a že vás vypalovali - -

A: Ano.

Q: Vzpomeňte si na všechno, na co si z té doby pamatujete. V téhle věci.

A: No, voni právě přišli za náma, gestapačka, že by sme se jako připravily, že deme k doktorovi.

Q: To šli všichni nebo vás vybíraly?

A: Ne, ne, ne. Co sme tam byly, tak musely sme stát frontu, no to bylo kousíček z tý 13, zrovna to bylo naproti - -

Q: Naproti.

A: No tak sme stály frontu právě, no, no tak sme tam po jedný tam šly, po jednom sme šly a jedna šla tam a jedna šla ven zas no. No musely sme si jít na tu kozu lehnout.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

20

Q: A tam byl takovej stůl lékařskej?

A: Ano, no už si taky nepamatuju, to byl, člověk byl postrašenej, no, a teďkon, když ste viděli co voni dělaj, že na tom lihu, nebo co to bylo, jako vařiči, že to - -

Q: Si něco opálili?

A: Vopálili, no, a tak to člověk vypalovali do dělohy, no.

Q: Bolelo vás to?

A: No páliło to, no, páliło to, no. No a pak řekli, že už je to dobrý. Ne? No tak sme zas šli ven, zas druhýho dali takto. Popořadě vzali, no.

Q: A vy nevíte, jaký to mělo smysl, co tím sledovali?

A: To nemůžu vám říct.

Q: Ne.

A: Ne. Protože, já nevím, no. Akorát vim, že nás brali po jednom a že nás vypalovali, ale každýho, co sme tam byly, jo - -

Q: A trvalo to chvíličku jenom?

A: No, to sme šly akorát na tu kozu, no a to byla chvílka jenom.

Q: Potom, když to skončilo, tak jste neměly nějaký následky? Horečku nebo něco?

A: No to sem, měla sem právě, no. Já sem měla, babička ne, ale já sem měla právě, víte. Že sem byla nemocná právě. No ale, tak tejděn 14 dnů, že sem byla nemocná. Ale do práce sem musela jít. Chtěla, nechtěla, musela sem jít do práce dělat.

Q: Dobře. Tak, my sme skončily vlastně když končil už ten Rábensbrik (ph.) - -

A: No.

Q: A vzali vás do toho Buchenvaldu.

A: Buchenvaldu, no.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

21

Q: Tam bylo hodně mužů v Buchenvaldu.

A: Taky. No, protože, když - - to máte pravdu, že mě vzpomínáte, protože, když sme, když nás vodvezli tím tranportem, tak právě před ty dráty, tam stáli hodně chlapu. To jo, to je jedna pravda, ano. To si pamatuju, protože tam hodně stáli chlapu. No, ale nebyli sme pohromadě.

Q: Ne.

A: Ne. Nebyli sme pohromadě. Tak zas nás vodvezli, zas do jinýho lágru. Tak to no.

Q: Zase eště z toho Buchenvaldu do dalšího?

A: Ne, no třeba na iněch cimrách. Víte?

Q: Ano.

A: Co sme nestýkaly vůbec s chlapama. Chlapama sme se neztýkaly vůbec. No. Akorát jenom na tu práci, tak to zas, co dělali, víte. No.

Q: Zase ste kopali někde něco.

A: Zas sme museli, no, něco dělat, alebo sme chodily uklízet, víte, ty dvory, takto sme zametaly, takto sme dělaly také něco. No, a pak - - Jednou sem si pekla, pamatuju se, našla sem brambor. A na trávu pekla sem si brambor. No. A voni tahali ty provazy, alebo co to bylo, tahali mrtvoly. Zrovna ten můj první muž. Víte? Tahal. No a von na mě říká: „Holčičko, dej mně bramboru.“ Tak já mu podala, no a ten gestapák viděl, ten mu nandal, ale tolika, že chudák upadol. To si pamatuju, že až upad.

Q: Takže, vy jste se se svým budoucím mužem seznámila v Buchenvaldu?

A: No, no, no, no, v Buchenvaldu právě. No, a pak ho zkopal, ne, a mě uhodil taky. No a sebrala sem se a utekla sem prozatím na stranu. No, no a práce, do práce, tak to jak vám říkám.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

22

Q: Kdo vás tam hlídal? Kdo tam byli ti strážci?

A: No, gestapačky tam byly. Mezi ženskejma byly gestapačky nejvíc. No, protože mezi náma chlapi takto nebyli. Akorát když přišli počítat právě, či schází někdo, alebo neschází a podla čísla, podla ména volali, tak sme se museli vozvat, jako že sme tam. Jako já.

Q: To se konalo na cimře a nebo venku?

A: Na cimře ještě, víte, tak. Chodili. No a takto volali zase célapél (ph.) venku. No to sme stáli venku taky, taky nás tak počítali. Či schází, alebo nikdo neschází. No. To si takto pamatuju, že kolikrát sme šli venku, tak počítali nás. No, že či sme tam, alebo - - Tak sme jim muse říct: „Hier., Né, jako, že sme tam, no.

Q: To už jste byla úplně sama, tedy bez babičky.

A: To už sem byla bez babičky. Ano. To se pravda. To sem byla už bez babičky. No.

Q: A byli jste stále pohromadě, ta skupina, těch košických?

A: Z Koš - - Ano, ano.

Q: Většinou to byli romové?

A: Rom - - No to byli hodně.

Q: Ty židové také byli s vámi?

A: Třeba, třeba iný, víte, někde. Vod - - Co sme neznali třeba řekněme, neznali sme ty romové, jo, akorát jenom z Košic, co sme tam byli, no takže sme se tak drželi akorát sobě. No ale přišly sme domů tři.

Q: Vrátily ste se jenom z tý skupiny tři.

A: Jenom tři, ano. Tři ženský, ty mladý holky se vrátily zpátky. Já byla nejmladší mezi nima. No.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

23

Q: V tom táboře, ať už to bylo v tom prvním, druhým nebo třetím, jste bydleli pohromadě, hodně jste se drželi - -

A: Ano.

Q: Ale taky tam byli jiní vězni.

A: Jiní, ano, ano, jiní. To sme tam - -

Q: Řekněte nám, jak jste si rozuměli s nima?

A: No tak, helejd'te, neubližovali sme si, protože věděli sme dobře, že nám voni ubližujou. Tak než, aby sme si ublížili jeden druhýmu. Eště každá říkaly: „Musíme se snažit, musíme vydržet. Až nás vysvobodí, aby sme se mohly vrátit domů..“

Q: Pomáhaly jste si?

A: Pom - - Ano, jeden druhýmu, takto mluvily víte, že aby sme se držely, aby sme něco neprovedly, a tak to. No.

Q: Držel nad váma někdo ochranou ruku? Měla jste tam někoho? Kdo trošku se o vás staral?

A: No tak, ty holky právě. Ty starší, víte, co byly, třeba jim bylo 18,19, no, no mně bylo, co mně bylo - -

Q: 14, 15 nanejvýš.

A: No, když už to bylo ke konci, tam už mně bylo 15 a půl, když sem se vrátila domu, no. Takže voni tak to vždycky mně dávaly rozum: „Jenom se drž, jenom se drž, nesmí se povolit..“ No.

Q: Už jste tušily něco, že bude konec války?

A: No.

Q: Naděje?

Marie Sendreiova
June 17, 1997

24

A: My sme pak tušily taky něco, protože voni rychle, rychle pospíchali, ty gestapáci.

Taky, že s tranportem, alebo tak to něco. Víte? No, ale já vám řeknu pravdu, protože já sem tam dostala tyfus. Tyfus, no a když nás vysvobodili a já sem slyšela, že nás vysvobodili američani s rusákama, no - - Já sem tak slyšela, že američani s rusákama nás vysvobodili, no to sem už byla nemocná a když nás vysvobodili, tak sem už ležela v nemocnici. Tak nevím nic, kdyby ste mě zabila, nevím nic - -

Q: Jak to probíhalo.

A: Tam - - Ano, protože tam sem ležela skoro měsíc v nemocnici. Nevěděla sem vod sebe, no a tam byl ten můj první muž, tak ten mě hledal.

Q: Za ten brambůrek. (smích)

A: Za ten brambůrek. Ano. Von mě hledal se svým kamarádem, to byli bratrance, víte. No tak mě hledal, no a pak, sestra, že říkala: „No von, je tady jedna mladá holčička, tady leží.“, No vona byla mladá. A že se na mě přišel podívat, ale nevím nic, protože nevnímala sem vůbec vo tom, no. A když mně bylo dobře už, po měsíci, tak sem přišla k sobě, tak sem úplně koukala, že ležím v bílým, v čistotě, tak povídám: „Jéžiš, kde sem? Sem doma, alebo co?“, No a sestra na mě říkala: „Už ste vysvoboděni, už to bude dobry. Už se nebojte, už to bude dobry.“, No, tak mě pak našel.

Q: A to bylo v nemocnici? Jste ležela?

A: To sem byla v nemocnici.

Q: Ve vojenský asi.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

25

A: Nevim, to vám nemůžu říct, protože sem ležela v nemocnici, ale nevím v který.

Která nemocnice to byla.

Q: A v tom Buchenvaldu to bylo ještě?

A: Už ke konci. Ke konci, když sme už měli, už měli po válce. Tak sestra na mě říká:

„Pudeš si chvíli sedět venku., Na - - na teplo, protože to už bylo hezky. Chvilku.

No šla sem, ale motala se mi nějak hlava. To si pamatuju. A zrovna von, nebožtík,

tam přišel s kamarádem. A von říkal: „Holčičko, nejseš to ty, jak si mně dala tu

brambůrku?“, a já teď povídám: „No, to sem já., „No to už sem tady byl už třikrát,

ale vůbec si ani nemluvila, nic, ležela si., No, takže právě - - Pak už chodil, víte.

Q: No to je krásný románek. (smích)

A: No pak už chodil. Den co den tam chodil. Povídá: „Ty potřebuješ holka výživu,

protože ty ji teď potřebuješ., Tak chodili do vsi, řeknu vám pravdu, chodili krást

slepice, takové věci a na, na tam to uvařili. A von mně vždycky do kastrůlku přines

polívky a to. Takže trošku sem se přebrala, aby vám řekla pravdu. Eště na revis

chodil, revis mně přines plnou mísu a já - - Tam byly takový věci, ovoce, jsem

měla ráda, tak sem se najedla. No a teďkon von na mě říká: „No, já by ti něco řek,

ale netroufám si., A já povídám: „A co ste chtěl?“, Já mu říkala strejdo vy, no aby

vám řekla pravdu 30 roků a mě vo púl, ne, a povídám: „Co ste chtěli strejdo?“, A

von říká: „No, já bych chtěl, aby si přišla se mnou doma na Moravě, z Hradiště.,

Von byl z Kunovic, Hradiště Kunovice. A já říkám: „Kdepak, já sem ještě malá

holka, já eště nepotřebuju žádnýho pána, a to., A von - - von říkal: „Jenom pojď,

neboj se. Budeš mít se dobře., „Ne.,„ povídám, „ne, ne, ne., A von tolik, tolik

udělal, že doopravdicky chodil za mnou furt a furt, jeho bratranec měl taky už jinou

holku, tam - - tam si namluvili, víte, a teď ještě chtěl, aby sme se vodali, víte. - -

„To musí

Marie Sendreiova
June 17, 1997

26

táta dát povolení a tohle to nejde., To víte, ty straší lidi, to bylo jináč. Ne jako dneska. No, aby vám řekla pravdu, že pak mě zblbli tak hlavu, že když nás propustili, kdo chtěl, tak moh íst s letadlem domu, ale oni mě prohlíželi, já sem od malička byla - - tak to co sem byla v koncentráku, na to srdce, víte. Ne, vona jenemocná, to, to, nejde. No, tak zas pak vagonama.

Q: Vlákem jste jeli potom, repatriačním takovým asi.

A: No, no, no, ale kuchyň šla za námi.

Q: Ano.

A: No.

Q: A to jste už jela s tímhle tím svým - -

A: Už, už - -

Q: S tímhle tím svým manželem?

A: Už sme jeli až do Br - - a teď vám řeknu pravdu, že nevím. Brno alebo Olomócich, kdyby ste mě zabila, tohleto si nemůžu pamoatovat. Že nás nechali na - - jako na odpočinku, víte, tam sme byli čtyři alebo tři dni, to vám nemůžu říct. Ty hadry nám vzali, dali nám iný prádlo, nám dali a byli sme na hotelích. Byli sme na hotelích.

Q: To vám někdo platil asi tehdy, vidíte? Vždyť jste nic neměli.

A: Nic sme neměli. Ne, protože oni nás nechali tam akorát na tom hotelu. No, takže nám dali voblečení, je to pravda, v hotelu sme byli na jídlo, sme chodili, zadarmo všechno. No tak, pak sme tam byli skoro pár dní, no a pak nám vypsali papíry, aby vám řekla pravdu, to si pamatuju, vypsali nám papíry, no a dali nám na cestu každému po 500 korun, na cestu, lebo se ptali, kde bydlíme. No já sem řekla, že

v Košicích, ještě za Košicema. To vám dali ještě nějaký prádlo navíc, aby sme měli.

No a tak sme tak jeli zase vlakem, normálně s vlakem jsem jeli.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

27

Q: Jela jste sama nebo už - -

A: Už s nim jsem, už s nim jsme - -

Q: Líbil se vám?

A: No byl fešák starší, ale byl hodnej.

Q: (Pousmání)

A: No, no a protože von zkusil také dost, ten zkusil, ten byl tam skoro přes 4 roky, tam byl.

Q: A kde byl?

A: No, von ře - -, tedy v tom Osvětině. Tam byl nejvíc, právě. Tam mu ženu spálili i s dětma. On měl dvě děti právě. No. Že pak jsme šli znova do Uherskýho Hradiště. A von bydlel v Kunovicích. No a už ty baráky tam nebyly, všechno rozbouraný. No voni ho právě ty lidi poznali zrovna. „Jé, Františku, ty seš doma.,“

To přišli tři bráchové doma. No, tak jeden právě - - Když jsme jeli domů, tak jeden se nám zastavil - - Potkali sme se ve vlaku. Když sme jeli. Ten nejstarší jeho brat, právě. No a von se hned ptal, kde má ženu. Tam spálili jí i s dětma. No a - - a já pa - -, kdo je ta holčička. No a von říká: „Já sem si jí vzal.,“

Q: Už jste se vzali?

A: Ne, jako že si mě vzal jako domů, víte? No, von říkal: „No, ale dávej na ní pozor. Když ti spálili ženu a ty dvě děti, dávej si pozor. A neubližuj jí.,“ No. No a - - tak to sme se drželi.

Q: Tatínka jste našla?

A: Tatínka za - -, tatínek už po mně držel smutek, aby vám řekla pravdu. Von myslel, že sem tam zůstala. Že sem umřela. Tak sme šli právě na tu Moravu, a po měsíci

Marie Sendreiova
June 17, 1997

28

sme šli právě tam. No a to sem měl ještě takto malinkatý vlasíčky, protože nás všude vostřihávali. No, tak sme šli a jedna holka mě poznala. Pá: „Jé, strejdo, vaše holka de, Maryška de.„ Pá: „Nepovídej,„ ted'kon táta de ven a kouká, to bylo gól. To víte, to bylo pro ně - - To a já se myslel, že sem žela, ale - - já už držím smutek, tá, kvůli tobě.„ Tak byli všichni rádi, jako že sem se vrátila domů. „Kde je babička?„ Babička tam není. No. No a tak to pak sme byli tam. Táta nás nechtěl ještě pustit a von říká: „Ne, já si musím najít práci, protože musím pracovat, aby sme se mohli nějak řivit.„

Q: A váš tatínek, tomu se to vyhnulo, ta perzekuce? Ten nikam nemusel?

A: protože tam vodsud' nebrali, víte? Už z Mezeja (ph.) nebrali. Jenom z Košic brali. Právě z toho Maďarska, ale votam vokuď, jak ty Slováci byli tam, vůbec ne, jenom z Maďarska vrali, vy - -

Q: Ano. Tak by jste šli do těch Kunovic?

A: Pak sme šli do toho Kunovicích a dělal na jatkách. No, ale řeknu vám rovnou, měla sem ani vařit. Jako dítě. Von nosil tolika jídla, nosil, víte? No, ale máslo, všechno, protože mu dávali. No a pak tam bydlela jedna paní, tam bydlela. To nebyla cin - - Češka, to byla právě. A vona na mě: „Maruško, ty neumíš vařit, vid'?" Pám: „No, neumím vařit vůbec.„ Tak mě naučila, Nó, všechno mě naučila, jak pečivo, jak vařit, jak uklízet. Chodila ke mně každý den a vždycky říkala: „Neříkej, to Frnatiškovi, řekni, že si se naučila ty vařit.„ (šeptem)

Q: Bydleli jste - -

A: No.

Q: Měli jste vlastní domek, nebo ste bydleli v . .

Marie Sendreiova
June 17, 1997

29

A: Ne. Dostali sme z výboru. Protože ty byráky, co voni měli, všechno jim to rozbourali, víte? No, tak že právě dostali potom, dostali. Hned se starali. Víte? Tam výbor, a by mohli dostat jako byt. No a tak také si vážili tam na Moravě, víte? Hodně si vážili, protože tam vodsud' hodně lidí byli v t m koncentráku, no. A nepřišli jenom tři bráchové. Ten nejmladší se zbláznil, byl doma. No a ty dvě bráchové ještě byli. Živí, no. Ale pak už ten strší taky umřel.

Q: Takže váš manžel je z mnoha dětí.

A: No, musly být, musely být, jo. No. Musely být.

Q: A vy ste tak pracovala? Potom? Po válce?

A: Nechtěl mě nechat. Protože sem zůstrala - - v jiném stavu.

Q: Aha.

A: Po tři neděle sem zůstala, já nevěděl, co to je v jiném stavu, a to a teď jenom blila sem a to a von už to věděl, víte? A von říkal: „No, aspoň budeme mít rodinu., A tak. No tak byl šťastnej. Nenechal mě dělat, ne. Pa: „Já to budu stačit., No a tak mě nechal. No pak sem chodila do práce, pak sme se vodstěhovali do Teplic.

Q: Do Teplic v Čechách?

A: Ano. Protože tady to Teplici. Protože tam mám ty nevlastní sestry. Víte? Nevlastní sestry, mámu sem měla. Ta už zemřela mu 4 roky je.

Q: Já jsem se vás na začátku ptala a vy ste řekla, že jste se nesetkala nikdy s nějakýma náladama jako protirómskýma. A poválce st - - taky se vám nikdy nic takovýho nepříhodilo?

A: Nic, už ne. To bylo dobrý. Už to bylo dobrý. Už to bylo dobrý. Proto, jak sem se vrátila doma, tak už do bylo dobrý. Protože von dělal a - - no a když sem měla pak už tu holčičku s nim, ve kluka sme měli - -

Marie Sendreiova
June 17, 1997

30

Q: Na první - -

A: No a pak sem se chytla do práce.

Q: Co jste dělala?

A: Dělala sem ve sklárně, jak se dělaj ty piva. Flašky, víte? Vod flašek sem - -

Q: V těch Teplicích?

A: Teplicích, no. No a pak když sme přišli do Loun, tak porcelánce sem tady dělala 17 let. Pak sem dělala na statku, se dělala, no. Tak to, že sem se snažila dělat, aby sme nějak byli živi a aby sme něco měli. No a tak - -

Q: Co děti? Čím se staly vše děti?

A: No tak, řeknu vám pravdu. Holka vyšla školu, ale chytla se nějaká kluka a utekla pak. No a už se nevyučila. No a kluk taky není vyučenej, ale dělá taky porcelánce, holka dělala porcelánce, no. Pak manžel tam dělal porcelánce, dělali sme všichni. No tam porcelánce sme dělali. No, dělali sme všichni.

Q: A jak jste přišla sem z těch Teplic?

A: No protože - - pak - - já nevím. Nějak se mu to tam nelíbilo tak práce, víte už. Málo vydělávali a to. No tak šli tam, kde se nejvíc vydělává. No. No tak sme šli právě do tý porcelánce, atam sme si právě jako kd - - kupili ten baráček, dali, kupili nám na to pučku, podnik, no. Takže manželovi strhávali 500, mně strhávali 500 korun měsíčně, no. Tak že tak sme byli, no. A když pak zemřel, tak sem to prodala. Děti na mě říkali: „Mami, nezustaň tam sama, protože to nemá cenu.“ Tak sem to

místo těch 65 000. To bylo dříve. Víte. Za komunisty. Tak sem dala dětem.

Rozdělili sme se na půl a bylo to.

Q: Máte je blízko? Tady někde?

A: Jedna bydlí v Žatci, ta má důstojníka. No co je na letišti. No a kluk má Polku.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

31

Q: Co. Co má?

A: Polku. Po - -

Q: A taky tady někde v okolí?

A: No, taky to , to nění daleko, ty Tuchovice za Lounama.

Q: Tak je vidáváte.

A: No. Protože příjdů někedy se podívat na mě a to a tak, ale - - To víte, každý má svoje děti. A - -

Q: Kolik máte vnoučat?

A: Tak, aby vým řekla pravdu, holka měla pět a kluk šest.

Q: Všichni žijou?

A: No, aby vám řekla, jeden vod céry, chlapečka zajelo auto nákladní. To byl můj první miláček. No.

Q: Tak máte 10 vnoučků.

A: No mám.

Q: Tak máte - -

A: Ted' sem prababičkou eště - -

Q: Už. (smích)

A: No. To sem prababičkou také. Holka má dvě, kluk má čtyry, no tak, to je šest. Šest a tam ten má od céry kluk také tři, no tak - -

Q: Dějí jako smetí.

A: Tak sem prababičkou.

Q: (smích) Tak já mám mockrát děkuju.

A: Prosím.

Q: Jo tu fotku manžela jste chtěla ukázat. Jde to eště?

Marie Sendreiova
June 17, 1997

32

A: Ano. (odpovídá muž v pozadí)

- Otázky klade jiná redaktorka.

Q: Já jsem se vás ještě chtěla paní Sendreiová zaptat, z těch Košic. Kolik kromě vás brali ostatních Romů a jestli byste si mohla vzpomenou třeba na jmén, jako se ti lidé jmenovali.

A: Helděte. Já řeknu to. My sme tehdy šli na návštěvu, jo v Košicích. Akorát vím, že teta, její céry a tak, to víte ty příbuzný, ale vostatní lidí nevím, jak se monovali. No.

Q: A vaše teta se jmenovala Jak?

A: Vona se menovala taky tak jako moje prababička, Vikárová.

Q: Vikárová?

A: Vikárová. No se menovala.

Q: A taky může nějaký brali?

A: Muže taky. ano. Jak muže, jak dět, jak dospělí brali všichni. No.

Q: A vzpomněla by ste si ještě na nějaký příjmení, třeba?

A: Jako - -

Q: Jak se jmenovali ti Romové, ti další eště? Už ne?

A: Už ne.

Q: A - - vezli vás čím? Z técho Košic?

A: No to sme šli pěšky.

Q: Pěšky.

A: Právě po cestě. No a vodnesli nás do tý vojenský kasárny.

Q: A koli vás asi tak bylo, když jste šli?

A: Hodně.

Q: Pěšky.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

33

A: Hodně. To bylo fronta.

Q: A samí Romové?

A: Samí Romové, no. No. Protože pak zas voni přivázali. Tak to vezli zas, ale Židi nejmíc taky. U oni chodili takto po Židech a Židi taky vezli. No.

Q: A když jste přijela potom do Terezín, tak jste se setkala s těmi všemi, co vás odváželi do Košic? S těmi Romy, nebo už jste se s nima třeba nesetkala.

A: No, protože voni nás vodvezli právě do jednoho la - - lágru. Právě. No.

Q: A do kterého?

A: No. Číslo Jo? Ne. Jak Myslíte.

Q: Do kterého - - který lágr myslíte? V Terezíně - -

A: Terezín.

Q: Nebo ještě - -

A: Terezín, Terezíně, Terezíně nás vezli. No.

Q: A tam jste byli všichni ti Romové z těch Košic?

A: No byli sme tam všichni, a Židi tam byli taky a ženský.

Q: Kolik vás tam asi bylo Romů?

A: Hodně, hodně. To bylo.

Q: Kdyby ste je zkusila třeba vzpomenout.

A: No, protože nahoře sme leželi řekněme po (nesrozumitelné), 11, 12. No a ted'kon dole taky to tak. To bylo tři postele právě. A na bych stranách to bylo také. To bylo

takový - - no, počkejte tři, aby nezapomněla. No, tři řady bylo. No. Protože na ty stranách leželi 12, na tamty 12 a tam dole také 12. A teďkon na ty stranách to samý. To - - nejkery byly míň byly zas víc, víte. No tak někerý. To si nemůže tak pamatovat počítat. To člověk nemoh. No.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

34

Q: A, vy jste bydlela v nějakým baráku, v tom lágru?

A: Ne. To byl lágr, právě. No to byl lágr právě co sme tam byli, no a sme pak na tu práci chodili.

Q: V tom Terezíně myslíte?

A: Terezíně, no.

Q: A jak vypadal ta ubytovna?

A: No ty - -

Q: Ten dům, ten barák, v kterým jste spali? Jako - -

A: No ty to byly posteli dřevěný. To byly nadlouho.

Q: A kolik asi vás bylo v tom jednom baráku?

A: No hodně, hodně sme byli.

Q: A vzpomněla byste si třeba, kdo vedle vás spal?

A: No já sem spala s babičkou.

Q: A ještě vedle vás ležel kdo?

A: No, z Košice ženský tam ležely, Gizela, Arana tam ležela. Ty mladý holky. Víte, no co se mnou se kamarádily. Tak to no. Tak by ležely právě tak, co sme ležely tam v Košicích ty mladý holky a já s babičkou sem byla. A já by bez babičky ani ránu. To sem byla furt s ní všude. No.

Q: A jak ste mluvily spolu?

A: Romsky.

Q: Hlavně romsky.

A: Romsky, maďarsky jsme mluvily.

Q: A co na to říkaly ty hlídačky, když vás slyšely mluvit romsky?

Marie Sendreiova
June 17, 1997

35

A: Musely sme si šeptat. Tam sme nesměly. Šeptaly sme si, aby nemusely vědět, že si něco kecáme, něco jinýho, to se bály. Šeptaly sme si.

Q: A můžete si třeba vzpomenout o čem jste mluvily?

A: No, že jak ti to přežijeme, alebo ne, že Bůh ví, co s námi udělají, no, tak to sme si počítaly furt a když sme chodily do práce, taky tak sme si myslely, když nestačíte dělat, alebo zastřelili, laebo hodili do tý výkopy. To člo - - člověk všelijak přemýšlel. No.

Q: A když říkáte, že zastřelili nebo hodili do příkopu, to ste viděla na vlastní oči, takovou událost?

A: No to když sme šly právě frontu, jak nás vodvezli třeba, víte? A když už někdo nemoh, byl nemocný, tak upad dolu, tak to tam nechali, no. No a kedy třeba nemoh alebo co, zastřelili a nechali taky na cestě a šli sme dál.

Q: Mohla byste si vzpomenou třeba na takovou konkrétní příhodu, kdy se něco takového stalo a popovídat o tom?

A: Tak heled'te, já vám řeknu pravdu, že už to máte 55 let, že - -

Q: A viděla jste to třeba někdy na vlastní oči, že tam zastřelili někoho?

A: To sem viděla, ano.

Q: A jak se to stalo? Nebo proč?

A: Protože nemohla už chodit víte, no. A třeba upadla, bylo jí špatně, lebo co. Tak to zastřelili tam a nechali to na cestě. A to člověk nemoh pomoct. Lebo když byste šla pomoct, tak nás zabijou taky.

Q: A vzpomenete si, kdo to byl, co to bylo za ženu? Kterou zastřelili?

A: To byly víc ženský, víte. To zas nemůžu říct, že to byly vod nás z Košic jenom. To sme šly fronta veliká.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

36

Q: Tak vy jste je neznala.

A: Ne. Neznala. To sem neznala, ne.

Q: Zpívaly jste si někdy třeba s tou babičkou anebo s dalšími ženami z těch Košic třeba písňě nějaké?

A: Zpívaly sme si. To sme si ještě vypotily, vymýšlely ty písnička dva tábory spolu.

Q: Nemohla byste třeba zazpívat, co jste si tam zazpívaly?

A: Nemám ten hlas ani dobrej.

Q: Že byste ste se pokusila třeba jenom.

A: To sme si zazpívaly tudletu. (zpěv). No a pak některý písničky tam ty, co sme právě doma takto zpívaly. No.

Q: A kdo tuhle píseň Androdata Boris (ph.), kdo ji znal? Od koho ste se ji naučila?

A: No protože už tam zpívali. Některý jo. Tak, tak to, si - - to je pravdická, protože člověk musel dělat, a nedat (nesrozumitelné).

Q: Můžete aspoň ta slova říct?

A: No.

Q: Té písňě.

A: No jak to mám říct? No. Androdata Boris, pháry bůčik geres. Vaša teaku termaro (ph). No tak to, to - -

Q: Už si dál nevzpomínáte?

A: Ne.

Q: To je moc pěkný! To by nás zajímalo.

A: No, já vím, ne ale - -

Q: Ta píseň.

A: Mně to pak de do breku (nesrozumitelné).

Marie Sendreiova
June 17, 1997

37

Q: Dobře. A ještě nějaké další písně jste zpívaly?

A: No zpívaly sme si právě takto ty naše písničky, jo.

Q: Jaký třeba ještě?

A: No - - to mě, tudletu právě, právě Temen rašu kare (ph.) (nesrozumitelné). Vžytť umřela, aby mně zazpívali mou písničku, jako česka, ale my sme zpívaly zas po cigánsku. No, co sme znaly, tak to tak sme si zpívaly, ano.

Q: A byla taková chvíle, že ste si mohly zpívat cikánsky?

A: No tak, to když už sme přišly třeba z práce, no. No tak jedna gestapačka, také tam byla právě, tak nám říkali, že aby sme si zpívaly to a tak tu ale. Člověk měl náladu, člověk byl rád, že je až, až unavenej, a to tak málo, tak tak to, no ale pod nosem sme si něco pomalinku zazpívaly, někedy, no.

Q: A vy ste říkala, ta gestapačky, že vám říkala, že si můžete zpívat.

A: No, ona byla hodná, ale.

Q: Hm.

A: Ona uměla česky, právě, tak že byla dobrá. Tak to. No ale vždycky nám říkali, když přijde nějakěj (nesrozumitelné).

Q: Takže vy jste s ní mluvila česky?

A: Ano, mluvila sem s ní česky. No.

Q: A vzpomněla byste si ještě na dar - -další ty dozorce, ajcí byli, nebo jak se třeba jmenovali?

A: To ne.

Q: A jakou řečí jste mluvila s těmi dalšími dozorci?

Marie Sendreiova
June 17, 1997

38

A: No tak, heledte, voni mluvili německy, zas, že jo. No tak něco německy rozumím, no, ale moc ne. Taky. Protože ta Medzevě (ph.) právě voni mluvili taky nějak tu němčinu, mluvili maďarčinu, němčinu mluvili. No ale já to nepochopila moc.

Q: A babička uměla německy?

A: Ta uměla maďarsky perfektně a německy taky uměla.

Q: Takže ona mluvila s těmi dozorci německy?

A: No, vona jo. Vona to pochopila, i teta moje, její sestra. No vona to pochopila.

Q: Vy jste se předtím zmínila, o tom, že v tom, Terezíně se nebylo kde umýt, jenom když jste uklízely takový malý komůrky.

A: No, no, no, no.

Q: A říkala jste, že tam sekali hlavy.

A: Ano.

Q: Jak ste se to dozvěděla?

A: No, protože to lidi mluvili.

Q: A vy sama viděla jste někdy něco takového?

A: Ne, to ne. To, to - -

End of tape 1

Marie Sendreiova
June 17, 1997

39

Tape 2

Q: Mluvily jsme o Terezíně, o těch malý komůrkách, jak jste tam uklízela - -

A: Jo.

Q: Jestli by jste si mohla vzpomenout, co v těch komůrkách bylo, jak to tam vypadalo?

A: Tak helejdte, to bylo malinký, to bylo takto čtverací a tam byly vrata železný. No. Tam byly železný vrata. No tak když sme tam chodily uklízet, byly tam i starší ženský tak říkaly, že, třeba který měly útky, no, tak tam hodili. No, jo, no. Už se zpátky nevrátily. Třeba. Tak kdo ví, či tam nebyla voda, alebo ňáký, to, sklepy alebo co, tak se nevrátily.

Q: Co váma ty ženy vkládaly, který tam byly zavřený.

A: No to já neznám, nevím, právě protože to byly Češky, jo, Židovky tam byly taky, jo, no tak, tak mluvily mezi sebe, to sme slyšely, ne? No. No a ted'kon zas když se de trošku dál, no, tak tam je ještě ta sekačka.

Q: Jaká sekačka?

A: Jak hlavy sekali - -

Q: Jak to vypadalo?

A: No, to je tak pověšený to bylo, ne? No, právě voda tekla, no, a ted' už voda neteče. Já jsem se tam byla naschvál podívat, když sem byla v lázních. No, tak že

tam právě, že sekali ty hlavy, no, tak když sme tam chodili uklízet, tak tam bylo krve, to ne, tak právě, že sme to drhly, no tak to, aby to bylo furt čistý a zametaly sme tam. No, a pak, pak trošku tak dál, tam právě stříleli do, do lidí. No.

Q: Jak jste to věděla, že tam stříleli do lidí?

Marie Sendreiova
June 17, 1997

40

A: No tak, protože to mluvili, tak to no. Mezi sebe ženské mluvily, no, a poslouchaly sme.

Q: A viděla jste někdy vy, jak tam - -

A: Ne, ne, ne, to ne. To nemůžu říct, to ne.

Q: A ta sekačka, jak říkáte, kde to asi stálo?

A: Zrovna jak sů tý brány, ty malinkatý. Tak to zrovna tu, s tu silničku de dólu a hned je to tam.

Q: A kde to bylo jako postavený? Jestli asi - - já si to neumím představit. By ste mně to mohla trošku popsat, jak to třeba vypadalo? Ten, ta sekačka, jak říkáte.

A: No, helejdte, to je jako nůž. Jako, že jo. No, že to je jináč udělaný, no. Tak to museli - -

Q: A na čem to bylo pověšený, ten nůž? Nebo - -

A: To sem si nevšimla. To sem si ani nevšimla.

Q: A to bylo na nějakým volným prostoru nebo uvnitř někde?

A: Ne, venku to bylo.

Q: Venku.

A: Venku, no. To bylo právě venku z toho - - protože sme to viděly, právě také, že to tam bylo venku. A tam právě tekla voda.

Q: Pořád tam tekla voda?

A: Tekla voda, no když sme chodily uklízet, tak to pořád tekla voda, no. No, a pak už ty zdi právě, že tam stříleli do lidí, tak já nevím.

Q: A slyšela jste někdy střelbu v tom táboře?

A: No to sme byly kus vod toho lágr. To zas, to bylo kousek dál.

Q: A víte, jak asi daleko třeba jste byly tady od toho místa, kde se střílelo?

Marie Sendreiova
June 17, 1997

41

A: No, já nevím, protože sme chodily do kola právě, to sme tam jenom chodily jen tak uklízet, no a šly sem dost kus, tak to kousíček do toho lágru, sme šly. Já vám řeknu, také si já tak už v tý hlavě moc neberu. No, ale že vim, že sme tam chodily uklízet, tak - - a voni právě říkali, že co se tam dělo, co ne, ne.

Q: A jak dlouho jste asi šla, z té vaši ubytovny, tady na to místo toho úklidu. Jak dlouho vám ta cesta asi trvala?

A: Moc ne, tak chvilku, no, ale nebylo slyšet no.

Q: A vzpomněla by ste si, kolik tam bylo v tom Terezíně tá - - těch baráků? Kolik tam bylo takových těch ubytoven?

A: No tak helejdte, to byla celá řada až ke konci, to já nemůžu vědět, to nepočítala sem jo, a na druhý straně zas byla nemocnice, zas by ušetrovna tam byla, no tam už byli ty gestapáci co měli svoje, kde mohli bydlet. No.

Q: Taky jste mluvila o tom, že jste měla zlatý náušničky.

A: Ne, já neměla zlatý, já sem říkala, jako žekdo měl zlatý náušnice, alebo stříbro, alebo dlouhý vlasý, jo, tak to stříhávali velký vlasý zvlášť, to z toho dělali paruku, sem slyšela taky. No a to zlato zvlášť, ne, voblečení, když ste měli pořádný, pořádný věci všechno na stranu, to dávali.

Q: A vám nebo babičce nebo těm vašim příbuzným, vzali třeba něco, nějaký zlato nebo voblečení?

A: No mně, akorát voblečení co sme měli, tak to museli sme sundávat, no, tak po sobě, no tak sme házeli, museli sme dát na stranu, no.

Q: A setkala jste se ještě někdy s tím oblečením?

A: To už ne - -

Q: Jste to už nikdy neviděla.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

42

A: Ne, ne, protože už nám dávali ty proužkovaný šaty, no a tabuli sme měli číslo, aby nás mohli najít, dyby sme se ztratili. Alebo něco se nám stalo.

Q: A nevzpomněla by ste si jaký jste měla číslo?

A: Ne. To už ne. Ne.

Q: A co v zimě jste nosily?

A: Dřeváky.

Q: A oblečení? Stejný jako v létě?

A: To sme měly, jak vám mám říct, jako Jéžišmarja, jak to, jak to mám říct? Ty celtový, ty tvrdý. To sme měly ty šaty na sobě průžkovaný. No.

Q: Na zimu vám dávali teda jiný šaty?

A: No, to sme chodily v tom.

Q: Nebo pořád jako i v létě?

A: Stejný, no.

Q: Kabáty nějaký jste neměly?

A: No, to sme dostaly akorát takové na sebe. No něco. Zas nám to pak vzali zpátky zas. Tak to, no.

Q: A byla vám zima třeba někdy?

A: Jéžišmarja, já dneska necitim, když je, řekneme zima, tak mě právě boleji prsty. Jo. Protože to mám zmrzly.

Q: Prsty na nohách?

A: Na nohou, ale tak to, to je škoda.

Q: A nesnažila jste se třeba něco dělat, aby vám bylo tepleji?

A: No jak sme mohly, řekněte mi. Tam topení nešlo. Že jo. No. Měly sme takový starší deky, s tím sme se zakryly, že jo a na tvrdym ste spala, na ty podlahy. No.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

43

Málo co slámy tam bylo. Jenom tak, tak, tak posypaný. Všivavý, špinavý, hladový, no.

Q: A viděla jste v tom Terezíně třeba na tom vašem baráku, kde jste bydlela, že by někdo zemřel?

A: Jo, to vezli každéj den.

Q: A na co umírali?

A: No, tyfus, tyfus, hlady. No. To nejvíc dostávaly z hlady, ze špíny. To víte, špinavý sme byly, všivavý sme byly. To sme nestačily po sobě - - to sme ani nezabíjely, jenom házely sme to, protože to sme byly zasypaný se všema.

Q: A vyměňovali vám to oblečení? Nebo sami jste si to mohly nějak prát?

A: No to sme nemohly, ne.

Q: A oni vám to vyměňovaly?

A: No když sme šly třeba zas jinam, tak to - - Ani si nepamatuju, že nám daly - - Jedině když sme šly s tranportem, tak zas nám vyměnily tam, to sme daly pryč a zas jiný nám dali. No.

Q: A co bylo nejhorší v tom Terezíně? Co tam byl takový nejhorší váš zážitek?

A: No tak, je vám mám číct. Pracovaly sme, unavený jsme byly, hladový sme byly, všivavý sme byly, nemohly sme si dovolit, co sme my chtěly. Povídat sme si nemohly něco, aby nás viděli třeba gestapáci, alebo co, to už by bylo zle.

Q: Byla jste tam někdy potrestaná v tom Terezíně?

A: Ne, nebyla.

Q: A babička?

A: No, akorát, že -- V Buchenvaldě právě, jak sme stály frontu. Tak jí uhodili přes tu hlavu. No. A pak už stonala. Pak tam umřela. No.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

44

Q: Ještě v Rávensbriku (ph.) jste taky byla. Tam jsem se vás chtěla zepat. Říkala jste, že tam byla hodná gestapačka nějaká.

A: No, jo, jo.

Q: Jak jste s ní mluvila?

A: Česky mluvila.

Q: Mluvila česky.

A: Česky mluvila, no.

Q: A vzpomněla by jste si v Rávensbriku (ph.) na některé dozorce? Na jejich jména třeba?

A: Kdepak. To ne, to ne, to ne. Protože my takto my sme nemohly, řeknu pravdu, my sme nemohly mezi nima jít, alebo co, to, to zas ne. Jedině akorát, když volali célapel (ph.), že sme musely stát do fronty, počítali nás, to sme neměly ani hubu votevřít, být zticha, akorát volali na ména, tak sme se musely vozvat, jako, že sme tady, no, ale jináč ne.

Q: A z řad vězňu, v tom Rávensbriku (ph.), byla nějaká žena nad vámi, která vás tam měla hlídat?

A: No, akorát jenom na tu práci počítala, zas když sme vodcházely už do tý lágru, tak počítala znova. Tam nás na práci počítali taky eště počítali znova, že či neschází

Ňáká alebo co, no.

Q: A jak se k vám chovali?

A: No to víte, moc sladce ne.

Q: Vy by ste si vzpomněla třeba na konkrétní Ňákou příhodu?

A: To, když eště nás vzbudili do práce, tak mlátili.

Q: A koho, koho třeba mlátili?

Marie Sendreiova
June 17, 1997

45

A: No tak, která byla na řadě, uhodila, alebo co. Tak to no tak.

Q: Vám se to taky stalo?

A: Taky sem dostala, neřikám.

Q: A za co jste dostala?

A: No protože sem šla pozdě dólu.

Q: A jak vás, jak vás mlátila?

A: Chodila s býkovcem a uhodila mě. Víte přez zad, tak nějak.

Q: Jednou?

A: No.

Q: A to byla dozorkyně, anebo z řad vězňů Ňáká taková - -

A: To byla dozorkyně.

Q: Dozorkyně.

A: Dozorkyně. A právě, to eště si pamatuju, jak v tom, jéžiš, Uherskom Hradišti, když sem šla právě s prvním maželem, to sem pani neřekla, protože teď mně to přide do hlavy, tak tam byla jedna mladá holka. A vona právě se držela s těma Němcema.

Q: A kde to bylo? V Rávensbriku (ph.)?

A: V Rávensbriku (ph.), no. Ona vona se držela, no, ale že vona byla potrestaná zato, když přišla domu, po válce, takže někdo to hlásil. Takže byla zavřena. Ale nevim či je to pravda, nebo ne. Protože my sme se pak vodstěhovali tam vodsud', no, takže byla potrestaná za to.

Q: A vy jste ji v tom Rávensbriku (ph.) jako znala? Zažila jste ji tam?

A: No.

Q: A co dělala?

A: No, protože vona taky právě proti nám byla. No, vona uměla perfektně německy.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

46

Q: A to byla Romka?

A: No, Romka, no.

Q: Jak se jmenovala?

A: Daňhelová. Daňhelová se jmenovala.

Q: A s kým, s kým ona tam chodila? Říkala jste, že byla s Němci. A s kým třeba konkrétně? Nebo co dělala?

A: No helejd'te, já řeknu pravdu, já sem nemohla vědět, že s kým vona de s kým, že když sme tam byly pořád v tým jedný cimře, no. To sme se - -

Q: A ona bydlela s váma nebo někde jinde?

A: Ne, inde bydlela. Inde byla v tom lágru. No.

Q: A co, co dělala těm vězeňkyním?

A: No, vona se takto kamarádila se s nima, protože se si rozuměly s těma Němkama, že jo. No ale, já nevim, tak to, co vona dělala a co ne to. To já nemůžu říct.

Q: A na vás, na ostatní, ty řadový vězně, byla třeba nějaká přísná?

A: Přísná byla, no.

Q: A co třeba po vás chtěla nebo jak se k vám chovala?

A: No také, nadávala, hubovala. Furt, no. Hubovala, no. Já když sem šla do Hradiště a hned sem jí poznala. No. Já sem jí poznala hned, no. Ona tvrdila, že to není vona.

Q: A, ona byla jak stará?

A: No, jí mohlo být takový 18, tak 19 roků mohlo bejt.

Q: A pocházela odkud?

A: Z Kunovic.

Q: Tak váš manžel jí znal.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

47

A: Né z Kunovi, z Hradiště. Z Hradiště. A voni známá, protože von tam v Hradišti právě chodil do školy. No, tak von jí zná, právě voni vyrostly.

Q: A když jí znal, neměl u ní teda nějaké lepší postavení?

A: Tak protože von jí neviděl právě. Jo. No třeba. Von neví, co vona dělala. Až já sem mu to říkala, jako že jí znám, že vona byla proti vězňům právě, co sme byly zavřený, že vona proti nám hodně byla, tak ubližovala. Ne? No a von říkal: „No, já nevim to ale. Nejsem jistej,“ No. Kdoví, či to nebyla taky nějaká příbuzná alebo co. Ale von to nechtěl říct. Protože dříve to bylo tak, když sme přišli po válce, že kterýho znám alebo co aby sme hlásili to. Že jako ubližoval lidem tam, alebo co.
No ale - -

Q: A kdo vás k tomu vyzval, abyste je hlásili?

A: No to sme taky říkali na národním výboru nás také. Že když někoho znám, že kedy přišli živ, aby sme to hlásili. No ale vod nás nikdo takto ne. Jedině vona. No ale můj manžel říkal jako, že - - Von tvrdil, že vona by to neudělala, ale to neví, no. Nevěděl, tak chránil ji už pak. No.

Q: Co si myslíte, paní Sendreiova, co vám dávalo sílu k tomu, že vlastně vy jste byla z těch, kteří to přežili? V čem to vidíte?

A: Já nevím. Já se plně sama divím, že do té bídy, do té špíny, do té práce co sme dělaly, že sem se ještě vrátila. A dneska, teď už -- v prosinci mně bude 68. No a ty co byli v Košicích, tak už nikdo tam. Ty holky co byly se mnou, ani jedna tam není.

Q: Mohla by jste jmenovat, kdo se s váma ještě vrátil z těch Rómů? Který vás vzali z Košic?

A: Tak to byl -- co sme se vrátili, aby vám řekla pravdu to byla Gizela, Margita a Anča.

Marie Sendreiova
June 17, 1997

48

Q: A jak se jmenovaly?

A: Margita, Anča a Gizela byla.

Q: A druhým jménem?

A: To už si nepamatuju. No a pak přišel můj manžel a jeho bratranec. No.

Q: A váš manžel se jmenoval jak?

A: Daniel František.

Q: A on byl z jaké rodiny?

A: No von byl z Hradiště a z Kunovic.

Q: A jak tam žili, ještě před válkou?

A: To už nikdo nevrátil se pak. Akorát jeho bráchové tři se vrátili. No a jeden se pak zbláznil, ten nejmladší. No ty dvě tam ještě byli. Tamten starší si vzal taky ženu, no a tendleten můj, ten si mě vzal taky.

Q: Já myslím, ještě před válkou. Jak tam žila ta manželova rodina v těch Kunovicích?

A: To nevim. To já sme ich neznala. To ne. To ne. Já sem ho dřív neznala. Jenom akorát tam v koncentráku sem ho znala.

Q: A věnoval se třeba váš manžel nějakému řemeslu ještě před válkou? Co dělal za práci?

A: Dělala masně. No, dělal masně.

Q: Takže on měl stálou práci?

A: No měl práci. No pak sme se vodstěhovali do Teplic. No, tam právě sme jeli.

Q: Tak vám děkuju.

A: Není zač.

End of tape 2

Conclusion of interview